

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, v.g.demianyshyn@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2140-1925

Володимир КОСТЕЦЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, v.kostetskyi@wunu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-0179-9526

ВПЛИВ РЕЙДЕРСТВА НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вступ. Масштаби рейдерства і темпи його поширення в економічній системі конкретної країни визначають такими основними факторами, як: якість законодавчої бази, що регламентує різні аспекти фінансової діяльності суб'єктів господарювання; механізм захисту прав власності; ефективність роботи державних інститутів із захисту прав власності; відокремленість бізнесу від політики; стан корупційних проявів у діяльності органів державної влади, особливо судової; прозорість процесів приватизації; рівень розвитку корпоративного контролю на підприємствах; прозорість фінансових потоків суб'єктів господарювання; рівень правової культури бізнес-структур.

Мета – визначити теоретичні та прикладні аспекти появи рейдерських загроз діяльності бізнес-структурам та розробити дієвий механізм протидії рейдерству як складової стратегії забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Результати. Досліджено поняття рейдерства та сучасні проблеми захисту діяльності суб'єктів господарювання від цього явища. Проаналізовано вітчизняні реалії проявів рейдерства та основні об'єкти рейдерських атак в Україні. Розкрито заходи щодо захисту від рейдерства, які мають бути індивідуальними для кожного суб'єкта господарювання із урахуванням специфіки його діяльності.

Висновки. Обґрунтовано пропозиції щодо ефективного впровадження методів протистояння, захисту власників бізнесу від рейдерських атак та зміцнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Оскільки рейдерство є гострою проблемою як для бізнесу (у якого відбирають корпоративні права й активи), так і для держави (яка втрачає можливості інвестування у розвиток економіки), тому протистояти такому явищу, підвищуючи рівень фінансової безпеки, доцільно шляхом використання зусиль як бізнес-структур, так і державних інститутів.

Ключові слова: рейдерство, рейдерська атака, рейдер, фінансова безпека, суб'єкти господарювання, бізнес, фінансові активи, економічна система.

Табл.: 1, рис.: 1, бібл.: 9.

Vasyl DEMIANYSHYN

*Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
v.g.demianyshyn@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0002-2140-1925

Volodymyr KOSTETSKYI

*Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
v.kostetskyi@wunu.edu.ua*

ORCID ID: 0000-0002-0179-9526

IMPACT OF RAIDING ON THE FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS ENTITIES

Introduction. *The scale of raiding and the pace of its spread in the economic system of a particular country are determined by such main factors as: the quality of the legislative framework, which regulates various aspects of the financial activity of economic entities; a mechanism for protecting property rights; the effectiveness of state institutions for the protection of property rights; separation of business from politics; the state of corruption manifestations in the activities of state authorities, especially the judiciary; transparency of privatization processes; the level of development of corporate control in the middle of enterprises; transparency of financial flows of business entities; level of legal culture of business structures.*

The purpose of the article is to determine the theoretical and applied aspects of the emergence of raiding threats to business structures and to develop an effective mechanism for countering raiding as a component of the strategy for ensuring the financial security of economic entities.

Results. *The concept of raiding and modern problems of protecting business entities from this phenomenon are studied. The domestic realities of manifestations of raiding and the main objects of raiding attacks in Ukraine are analyzed. Measures to protect against raiding have been disclosed, which should be individual for each economic entity, taking into account the specifics of its activity.*

Conclusions. *Proposals for effective implementation of methods of confrontation, protection of business owners from raider attacks and strengthening of financial security of business entities are substantiated. Since raiding is an acute problem both for business (which takes away corporate rights and assets) and for the state (which loses the opportunity to invest in the development of the economy), it is advisable to oppose this phenomenon by increasing the level of financial security by using the efforts of both business structures, as well as state institutions.*

Keywords: *raiding, raider attack, raider, financial security, economic entities, business, financial assets, economic system.*

JEL Classification: G30, G39.

Постановка проблеми. У сучасному господарському та правовому полі України мають місце чимало чинників, що негативно впливають на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Зокрема, до них можна віднести високий рівень тінізації економіки та корумпованість державних органів влади, розвиток олігархізму, недобросовісна конку-

ренція, непослідовність чинного законодавства в галузі реструктуризації, санації та банкрутства, а також відсутність кваліфікованих кадрів із управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання. Тому актуальною проблемою функціонування економіки України є поширення випадків незаконного привласнення бізнесу, тобто рейдерство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання рейдерства, недружнього злиття та поглинання у сучасних українських умовах висвітлено у наукових працях І. Білоус [1], О. Васильчишин [1], З. Варналія [2], М. Крупки [2], О. Ніпіаліді [3], А. Ополінського [4], Т. Сабецької [5], Ю. Челембія [6], Л. Яструбецької [7] та ін. У своїх дослідженнях автори описують потенційні загрози рейдерських атак та захоплень суб'єктів господарювання, аналізують окремі випадки таких захоплень, а також пропонують способи протидії рейдерству. Дослідження науковців виступає фундаментом для визначення напрямів розвитку підприємницької діяльності в Україні, вони дають змогу визначити пріоритетні шляхи вдосконалення методів боротьби вітчизняних підприємств із рейдерськими атаками та забезпечення фінансової безпеки їх функціонування. Аналіз робіт учених дає можливість дійти висновку про наявність в Україні значного потенціалу для забезпечення фінансової безпеки компаній від рейдерства за умов підтримки й активних дій держави. Проте, варто зауважити, що на сьогодні проблема рейдерських атак суб'єктів господарювання є комплексною і її вирішення у контексті досягнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання та зростання економіки України залишається актуальною.

Метою статті є визначення теоретичних і прикладних аспектів появи рейдерських загроз діяльності бізнес-структур та розробка дієвого механізму протидії рейдерству як складової стратегії забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах цивілізованого ринкового середовища поширеним способом зростання компаній, розширення їхньої діяльності та сфер впливу на ринку виступають процеси злиття та поглинання (англ. M&A – mergers and acquisitions). Через реалізацію

процесів злиття та поглинання суб'єкти господарювання забезпечують як захист своїх інтересів, так і нові конкурентні переваги для свого бізнесу. Цивілізований розвиток таких процесів ґрунтується на рівноправному та взаємоузгодженому злитті та поглинанні підприємств різних форм власності.

Консолідація бізнесу в Україні доволі часто відбувається всупереч світовим закономірностям розвитку економічних процесів та має свої характерні риси: “слабка захищеність прав власності та прав інвесторів, унаслідок чого виникає високий ризик втрати вкладень; значний вплив політичної складової на функціонування бізнесу в країні; наявність корупційної складової в схемах перерозподілу бізнесу; низький рівень правової культури” [7].

Серед основних проблем із захисту прав власників можна виокремити такі:

- непрозорість та складність приватизаційних процесів;
- формальність і розпорошеність реєстраційних процедур із захисту прав власності;
- обмеженість управління корпоративними правами держави;
- значна корупція у державних органах влади;
- використання суб'єктами господарювання тіньових механізмів, що спричиняє формування вибіркового захисту прав власності агентів ринку.

Сукупність перелічених чинників обумовлюють появу в економіці України рейдерства як виду діяльності, за якого контроль над суб'єктами господарювання доволі часто можуть запроваджувати із порушенням їхніх прав, інтересів та погіршенням фінансової безпеки.

Тлумачення сутності рейдерства як економічного явища та його вплив на фінансову безпеку є доволі дискусійними. Окремі науковці ототожнюють його із кор-

поративним конфліктом [2]. Проте, хоча й дії рейдерів часто пов'язані з ініціюванням корпоративного конфлікту, як правило, вони завжди відбуваються із порушеннями як цивільного, так і корпоративного законодавства. Корпоративний конфлікт у рейдерських схемах є лише формальним приводом для захоплення підприємства. Деякі дослідники пропонують розглядати рейдерство як злочин [6].

Згідно з визначенням Міністерства внутрішніх справ України "рейдерство – це силове захоплення спірних підприємств, у тому числі й на виконання відповідних судових рішень на користь тих чи інших власників" [1]. Фахівці Служби безпеки України під рейдерством розуміють "...протиправне захоплення акціонерних товариств (у тому числі й з державною часткою власності) сторонніми комерційними структурами через міноритарних акціонерів, котрі діють на їх користь" [4].

В загальноприйнятому розумінні термін "рейдерство", на нашу думку, доцільно розглядати як протиправні дії, спрямовані на придбання і встановлення контролю над активами юридичної особи чи підпорядкування й обмеження її діяльності всупереч волі власників під будь-якою загрозою, що негативно впливає на фінансову безпеку.

Реалії ведення українського бізнесу демонструють, що, будуючи систему фінансової безпеки на підприємстві, доцільно звертати увагу власника на належний захист від так званих рейдерських захоплень. У правовій практиці це явище отримало також найменування "недружнє поглинання", яке призводить до насильницького приєднання (злиття) однієї фірми до іншої або її повного поглинання проти волі її керівництва. Рейдерські захоплення можуть призвести не тільки до втрати власників майна, а й скорочення в рази добробуту різних підпри-

ємницьких структур, зростанню соціальної напруженості та соціальних ризиків.

Всупереч існуючій думці, що рейдери займаються в основному великим бізнесом, малий бізнес піддається рейдерству на рівні з великим. Специфіка малих компаній у тому, що "... вони менш захищені від рейдерів. У більшості малих і середніх компаній немає своєї служби безпеки і штатних юристів, які допоможуть захиститися в разі недружнього захоплення. Крім того, малий бізнес більш вразливий для рейдерів, оскільки деякі його сектори працюють за сірими схемами" [3].

Рейдерство погіршує інвестиційну привабливість, фінансову безпеку та ускладнює ведення бізнесу в Україні. Щороку кількість рейдерських атак в Україні зростає, а кількість розглянутих справ у судах є меншою за 43% таких випадків.

За останні роки кількість кримінальних проваджень за рейдерство виросла у 2,5 рази: з 290 справ за 2015 р. до 849 у 2020 р., а тенденція на збільшення зберігається (рис. 1).

Кількість порушених проваджень щодо рейдерства в 2022 р. суттєво знизилася. Так, за шість місяців поточного року обліковано 51 кримінальне провадження за статтями, пов'язаними з рейдерством (ст. 205-1, 206, 206-2 Кримінального кодексу України). Це майже удесятеро менше, ніж за аналогічний період у 2021 р. Загалом за період активних воєнних дій було зафіксовано лише 17 рейдерських атак. В Офісі протидії рейдерству зазначають, що за цей час до Міністерства юстиції надійшло 109 скарг на реєстраційні дії, абсолютна більшість (95%) з яких стосується реєстраційних дій, вчинених до 24.02.2022 р. [8].

Найчастіше в суді розглядають справи про рейдерство, що стосуються статті 205 Кримінального кодексу України – під-

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

Рис. 1. Кількість рейдерських атак та скерованих до суду справ у 2015-2021 рр. *

* Складено на основі [9].

роблення документів, які подають для проведення державної реєстрації юридичної особи та ФОПів. Справи, що пов'язані з 206 статтею Кримінального кодексу України (протидія господарській діяльності та протиправне заволодіння майном), до суду майже не доходять (табл. 1).

Найвищу активність рейдерів за останні роки було зафіксовано у 2020 р. – 849 рейдерських захоплень.

Основними об'єктами рейдерських атак в Україні були активи суб'єктів господарювання. Жертвами рейдерства стають підприємства, які провадять рентабельну діяльність і мають значний економічний потенціал. Такі суб'єкти господарювання, як правило, у своїй власності мають привабливі земельні ділянки, високовартісні об'єкти нерухомості, обладнання і сучасні технології. До типових мотивів рейдерських

Таблиця 1

Кількість рейдерських атак та скерованих до суду справ у 2015-2021 рр. у розрізі статей Кримінального кодексу *

Рік	Підроблення документів, ст.205-1		Протидія законній господарській діяльності, ст.206		Протиправне заволодіння майном, ст.206-2		Всього	
	Обліковано	Скеровано до суду	Обліковано	Скеровано до суду	Обліковано	Скеровано до суду	Обліковано	Скеровано до суду
2015	140	67	120	9	30	1	290	77
2016	228	130	127	0	78	2	433	132
2017	292	169	189	2	82	4	563	175
2018	269	186	161	0	70	3	500	189
2019	478	222	158	3	130	5	766	230
2020	635	381	124	1	90	0	849	382
2021	416	216	122	2	76	4	597	223

* Складено на основі [8].

захоплення можна віднести заволодіння активами суб'єкта господарювання та збільшення частки агресора на ринку, що призводить до усунення основних конкурентів.

Стрімке поширення рейдерства в Україні має значні негативні наслідки як макроекономічного, так й політичного та соціального характеру. Рейдерство, як суспільно небезпечне явище, чинить негативний вплив як на фінансову безпеку окремих суб'єктів господарювання, так і на економічну безпеку держави загалом. Його загроза для інтересів держави виявляється у негативному впливі на її міжнародний імідж, на інвестиційну привабливість українських підприємств, темпи ринкових реформ, на стабільність господарського законодавства та гарантії недоторканості приватної власності.

Рейдерські атаки на суб'єкти господарювання завжди є ретельно спланованими операціями. Найбільш популярними схемами є: втручання до реєстрів із внесенням до них відомостей; використання підроблених рішень судів; використання підроблених документів (протоколів загальних зборів, довіреностей тощо); використання ключів реєстратора або нотаріуса, котрі не обізнані або навпаки "в темі"; незаконний вплив на менеджерів компанії (підкуп, погрози); дестабілізація роботи компанії через використання міноритарних акціонерів для примусу власників компанії домовитися або в подальшому захопити її (так званий greenmail).

Характер дій з організації рейдерського захоплення суб'єктів господарювання може відрізнитися залежно від структури зареєстрованого (пайового) капіталу (розпорошеність акцій чи їхня концентрація в руках однієї людини), фінансових можливостей рейдерів, фінансового стану підприємства щодо якого планується атака, його готов-

ності до опору й інших чинників. До типових схем рейдерських атак в Україні належать:

- рейдерство через зміну структури акціонерного капіталу;
- рейдерство через акумулювання кредиторської заборгованості;
- рейдерство через вплив на органи управління суб'єктом господарювання;
- позбавлення власності за допомогою оскарження результатів приватизаційних процесів.

Щоб запобігти можливій рейдерській атаці, суб'єкту господарювання необхідно вчасно виявляти заходи з її підготовки. Заходи щодо захисту від рейдерства слід розробляти індивідуально для кожного суб'єкта господарювання із урахуванням специфіки його діяльності. У їх сукупності слід враховувати як фінансово-економічні, так і правові та організаційно-технічні аспекти функціонування кожного окремо взятого агента ринку.

Ми вважаємо, що до основних методів протистояння, захисту власників бізнесу від рейдерських атак та зміцнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання доцільно віднести:

- створення системи мотивації або обмеження повноважень менеджменту суб'єкта господарювання;
- обов'язкова перевірка посвідчень і повноважень осіб контрольних органів, а також підстав для витребування різних документів суб'єкта господарювання з метою запобігання фактам перевищення ними своїх службових повноважень;
- реагування винятково на письмові запити представників державних органів;
- надійна система технічного захисту конфіденційної фінансової інформації суб'єкта господарювання;
- обмеження документообігу усередині компанії;
- контроль над вхідною та вихідною кореспонденцією;

- забезпечення надійного місця зберігання печатки та основних документів суб'єкта господарювання;
- розробка досконалої структури уставних документів суб'єкта господарювання;
- створення правових умов, що перешкоджають маніпуляціям з акціями (для суб'єктів господарювання акціонерної форми власності);
- створення правових обмежень щодо неконтрольованого скуповування боргів суб'єкта господарювання, зокрема, передбачення в договорах, за якими суб'єкт господарювання є стороною-боржником, умови, що уступка права вимоги за договором може бути тільки за згодою боржника;
- формування захищеної корпоративної структури;
- постійний моніторинг активів та зобов'язань суб'єкта господарювання;
- контроль за виконанням менеджерами операцій, що передбачають відчуження активів суб'єкта господарювання, розпорядження значними сумами коштів, залучення великих обсягів кредитів;
- проведення ділової розвідки з метою отримання даних щодо розвитку ринкової інфраструктури, діяльності партнерів, клієнтів, конкурентів.

Реалізація превентивних заходів з метою захисту від рейдерських атак має надати змогу як запобігти, так й суттєво знизити ймовірність потенційних захоплень активів суб'єктів господарювання чи їхнього бізнесу.

Окрім заходів протидії рейдерству на рівні суб'єктів господарювання, вважаємо важливим напрямком розроблення та впровадження дієвих механізмів боротьби з протиправними захопленнями бізнесу й на рівні держави, що особливо відображається на рівні фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Варто зауважити, що проблема рейдерства є комплексною, а отже, боротися з ним необхідно як на рівні окремих господарських одиниць, так і на державному рівні за умов наявності чіткої програми дій та застосування адекватних механізмів.

З метою зміцнення фінансової безпеки господарюючих суб'єктів серед основних заходів на рівні держави щодо подолання рейдерства доцільно виокремити:

- впровадження систематичних законодавчих змін, зокрема у сфері обігу цінних паперів, в діяльності господарських (особливо акціонерних) товариств, діяльності правоохоронних і контролюючих органів аж до впровадження кримінальної відповідальності за силове захоплення бізнесу [9];
- боротьба з корупцією загалом (антикорупційне законодавство і спеціальні оперативні заходи);
- внесення поправок в цивільне і процесуальне законодавство. Вони мають бути спрямовані на виключення більшості схем рейдерських захоплень;
- створення особливих антирейдерських структур, які змогли б ефективно протистояти незаконним захопленням. Ці структури мають бути як державними, так і громадськими;
- стабілізація політичної та економічної ситуації, забезпечення рівного правового захисту суб'єктів економічної діяльності тощо.

Висновки. Таким чином, рейдерство варто розглядати як окремий вид організованої діяльності, який передбачає здійснення протиправних дій злочинного характеру з метою заволодіння власністю суб'єктів господарювання, що негативно відображається на рівні їхньої фінансової безпеки.

Масштаби рейдерства і темпи його поширення в економічній системі конкретної країни визначають такими основними факторами, як: якість законодавчої бази,

що регламентує різні аспекти фінансової діяльності суб'єктів господарювання; механізм захисту прав власності; ефективність роботи державних інститутів із захисту прав власності; відокремленість бізнесу від політики; стан корупційних проявів у діяльності органів державної влади, особливо судової; прозорість процесів приватизації; рівень розвитку корпоративного контролю на підприємствах; прозорість фінансових потоків суб'єктів господарювання; рівень правової культури бізнес-структур.

Суспільна небезпека рейдерства виявляється у підриві економічної безпеки держави загалом, негативному впливі на імідж країни в очах міжнародних партнерів, зниженні інвестиційної привабливості та розміру інвестицій в бізнес, а також послаблення і фінансової безпеки. Тому рейдерство є гострою проблемою як для бізнесу (у якого відбирають корпоративні права й активи), так і для держави (яка втрачає можливості залучення інвестицій у розвиток економіки). Отже, щоб протистояти цьому явищу, варто використовувати зусилля як суб'єктів господарювання, так і державних інститутів, що може значно посилити фінансову безпеку у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Васильчишин О., Білоус І. Рейдерство як окремих вид організованої злочинної діяльності у фінансовій сфері. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. С. 216–222.
2. Тіннова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації / за ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2006. 576 с.
3. Ніпіаліді О. Ю. Рейдерство як реальна загроза безпеці власника бізнесу в Україні. *Правова держава*. 2019. № 34. С. 83–88.
4. Ополінський А. Типологія осіб, що вчиняють злочини, пов'язані з протиправним заволодінням майна у сфері підприємницької діяль-

ності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 307–312.

5. Сабецька Т. І. Механізми протидії рейдерству як складова формування стратегії економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 341–348.

6. Челембій Ю. Недосконалість українського законодавства є живильним ґрунтом для українських рейдерів. *Вісник Української спілки промисловців та підприємців*. 2007. № 4. С. 24–25.

7. Яструбецька Л. С. Особливості організації рейдерських захоплень підприємств в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 1107–1112.

8. Кількість відкритих проваджень про рейдерство зменшилась удесятеро в 2022 році. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/raiders-in-war>.

9. Рейдерство в Україні. URL : <https://opendatabot.ua/open/raiders>.

References

1. Vasylychshyn, O., Bilous, I. (2020). *Reiderstvo yak okremiy vyd orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti u finansovii sferi [Raiding as a separate type of organized criminal activity in the financial sphere.]*. *Ekonomichniy analiz – Economic Analysis*, 216–222. (Vol. 30) [in Ukrainian].
2. Varnaliia, Z. S. (Ed.). (2006). *Tinova ekonomika: sutnist, osoblyvosti ta shliakhy lehalizatsii [Shadow economy: essence, features and ways of legalization]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
3. Nipialidi, O. Yu. (2019). *Reiderstvo yak realna zahroza bezpetsi vlasnyka biznesu v Ukraini [Raiding as a real threat to the security of a business owner in Ukraine]*. *Pravova derzhava – Constitutional State*, 34, 83–88 [in Ukrainian].
4. Opolinskyi, A. (2019). *Typolohiia osib, shcho vchyniaut zlochyny, poviazani z protypravnym zavolodinniam maina u sferi pidpriemnytskoi diialnosti [Typology of persons who commit crimes related to illegal appropriation of property in the field of entrepreneurial activity]*. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, 12, 307–312 [in Ukrainian].

5. Sabetska, T. I. (2017). *Mekhanizmy protydiv reiderstvu yak skladova formuvannia stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Mechanisms of resistance to raiding as a component of the formation of an enterprise's economic security strategy]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 8, 341–348 [in Ukrainian].

6. Chelebii, Yu. (2007). *Nedoskonalist ukrainskoho zakonodavstva ye zhyvylnym gruntom dlia ukrainskykh reideriv* [The imperfection of Ukrainian legislation is a breeding ground for Ukrainian raiders]. *Visnyk Ukrainskoi spilky promyslovtziv ta pidpriemtsiv – Bulletin of the Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs*, 4, 24–25 [in Ukrainian].

7. Yastrubetska, L. S. (2017). *Osoblyvosti orhanizatsii reiderskykh zakhopen pidpriemstv v Ukraini* [Peculiarities of the organization of raiding of enterprises in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 9, 1107–1112 [in Ukrainian].

8. *Kilkist vidkrytykh provadzhen pro reiderstvo zmenshylas udesiatero v 2022 rotsi* [The number of open raiding proceedings decreased tenfold in 2022]. Available at: <https://opendatabot.ua/analytics/raiders-in-war>.

9. *Reiderstvo v Ukraini* [Raiding in Ukraine]. Available at: <https://opendatabot.ua/open/raiders>.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2022.